

ÁPOLÁS-GONDOZÁS

ÉLETVITEL

**Fejlődés, vagy hanyatlás? Megküzdési stratégiák.
Táplálkozás**

SEMSEI IMRE

Debreceni Egyetem

Orvos- és Egészségtudományi Centrum

Egészségügyi Kar

FEJLŐDÉS VAGY HANYATLÁS

- ❖ Az időskor az élet szerves része
- ❖ Az öregedés nem csak involúció!
- ❖ Testi hanyatlással együtt járhat a lelki válság: nincs már rájuk szükség...
 - Leggyakoribb okok
 - nyugdíjba vonulás
 - presztízsveszteség
 - anyagi nehézségek
 - testi szellemi hanyatlás
 - szomatikus betegségek
 - gyász
 - szociális izoláció
 - intézményi elhelyezés
- ❖ Az idősekkel kapcsolatos attitűdök a korral folyamatosan változtak (társadalmakként eltérőek).
- ❖ A társadalom szerepe az idősek megítélésében igen jelentős (fiatalok, középkorúak, idősek!, „központi hatalom”).

FEJLŐDÉS VAGY HANYATLÁS

- ❖ Mit nyújthat az idős ember?
 - tapasztalat (esetleges)
 - bölcsesség a világ szemlélésében
 - kollektív emlékezés fenntartói (történelem)
 - egymásra utaltság tudatosítása, szolidaritás
 - a múlt öröksége (ők jutottak el ide)
 - kisebb-nagyobb közösségek segítése
- ❖ Mit tehet magáért az idős ember?
 - az időskor nem a túlélés kora
 - szembe kell nézni a változásokkal és következményeikkel
 - értelmet adni a további életnek (pl. család, élethosszig tartó tanulás)
 - használni kell a testet, lelket
 - saját életminőség befolyásolása (család összetartása)

FEJLŐDÉS VAGY HANYATLÁS

- ❖ A „boldog”, „sikeres” időskorhoz vezető út
 - a higgadság erénye
 - a szeretet képességének kiterjesztése
 - tolerancia, önzetlenség, humorérzék
- ❖ Lehetőségek
 - nagyszülő szerep
 - kapcsolattartás a korábbi munkahellyel
 - egyéb társas kapcsolatok
 - társadalmi szerepvállalás
 - egészséges életmód
 - szellemi és fizikai aktivitás megőrzése
 - táplálkozás
 - rendszeres orvosi ellenőrzés

FEJLŐDÉS VAGY HANYATLÁS?

Nem csak hanyatlás, de fejlődés is egyben!

„Rácsodálkozni a világra.
Rádöbbenni az élet titkára.
Hagyni, hogy megszólítson fű, fa
virág, madárvonulás, lombhullás
és rügyfakadás.”

Korzenszky Richárd

MEGKÜZDÉSI STRATÉGIA

- o Az időskor az átértékelések kora
 - o társadalmi szerep
 - o környezeti változás (család, intézet)
 - o testi-lelki változások
- o Szembenézés a változásokkal
 - o elfogadás – szembeszállás
 - o folyamatos társadalmi és környezeti változások
 - o az egyik tényező változása a másakra is kihat (test- lélek)
- o Coping: mentálhigiéne

MEGKÜZDÉSI STRATÉGIA

- o Coping: időskorban hangsúlyosabb
 - o mentálhigiéne: a lelki egészség megőrzése
 - o megőrzés
 - o pszichológiai beilleszkedés segítése
 - o harmonikus szociális kapcsolatok kialakítása
 - o hiányállapotok megszüntetése
 - „Az ember legnagyobb szükséglete, mások elismerésének és gyöngédségének elnyerése.” (Bern)

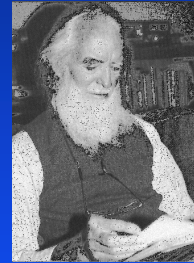
MEGKÜZDÉSI STRATÉGIA

- o Környezetünkre folyamatosan reagálunk, döntést hozunk: megküzdési folyamat (coping)
 - o életkorfüggő
 - o környezetfüggő
 - o szerepfüggő (szülő, munkatárs, özvegyesség, stb.)
 - o egészségfüggő
 - o genetikai és tanult viselkedésünk függője

MEGKÜZDÉSI STRATÉGIA

- o Krízis
 - o traumatikus
 - o normatív (adott társadalmi kihívás)
 - o akcidentális
- o A megküzdés formái
 - o Pozitív
 - o problémamegoldás
 - o kompenzálás
 - o cselekvő hozzá állás
 - o altruizmus
 - o Negatív
 - o passzív feladás
 - o pótcselekvések
 - o alkoholizmus, drog
 - o prostitúció, bűnözés
 - o agresszió: verbális, cselekvő
 - o öngyilkosság

MEGKÜZDÉSI STRATÉGIA

- o Fejlesztési stratégiák
 - o Élethelyzetünk elemzése. „Hol tartunk?”
 - o elért eredmények
 - o tervek, vágyak
 - o objektív lehetőségek
 - o megoldatlan problémák
 - o Valakihez való tartozás
 - o érzelmi biztonság
 - o megbecsültség
 - o Önsegítő módszerek megtanulása
 - o Testi-lelki ellazulás megtanulása
 - o Közösségi programok
 - o Naplóírás
 - o stb.

TÁPLÁLKOZÁS

Befolyásoló tényezők

- Testösszetétel
 - Vázizomzat redukciója
 - 80%-ról 60-70%-ra csökken a testvíz
 - Zsírtartalom és eloszlás változása
 - Glükóz intolerancia emelkedése (anyagcsere változások)
- Energiafelhasználás (fizikai aktivitás)
 - 9-12%-os alapanyagcsere csökkenés

TÁPLÁLKOZÁS

Az egészséges táplálkozás alapjai

- Energia és makrotápanyag
 - kevesebb energia kell, de sok mikrotápanyag
- Fehérje (0,8 g/ttkg)
 - Egyoldalú táplálkozás
 - Rosszabb hasznosulás
 - Egészségi állapot függvénye
 - Metionin-lizin szükséglet emelkedik (hal, hús, tejtermék, hüvelyesek)
- Zsírok (60-66 g/nap)
 - Inkább növényi olajok
- Szénhidrátok (260-290 g/nap)
 - 25-30 g rostfogyasztás nagy jelentőségű
 - Teljes őrlésű liszt
- Napi szükséglet (70 kg)
 - 1800-2000 Kcal
 - Pótlás csak alultápláltság és betegség esetén szükséges

TÁPLÁLKOZÁS

Az egészséges táplálkozás alapjai

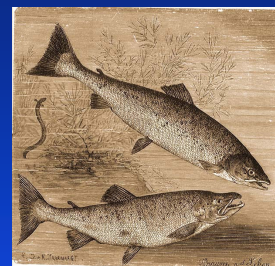
- Kiegyensúlyozott táplálkozás összetevői
 - Gabona és burgonya
 - Hús: heti 2-3 alkalom
 - Hal: heti 2-3 alkalom
 - Tejtermék: napi 2-3 adag zsírszegény joghurt
 - Főzelék és zöldség: heti 2-3 alkalom
 - Gyümölcs: naponta
 - Édesség: kevés
 - Alkohol: napi 1-2 pohár bor
 - Mikrotápanyag: fokozott szükség a kevesebb kalória mellett
 - Vitaminok: B12, B6 és folát emelkedett szükséglet – kognitív funkciók és tápanyag felszívódás, D - csont, C – sebgyógyulás
 - Ásványi anyagok: fokozott Ca

TÁPLÁLKOZÁS

Általános táplálkozási ajánlások

- Ételek egyszerűek, könnyen elkészíthetők
- Látványos tálalás
- 4-5 étkezés naponta
- Nyelési nehézségkor pürésítés
- Étkezések között sok folyadék
- Egészséges testtömeg megtartása
- Sokféle gyümölcs, zöldség
- Kevés telített zsírsav
- Mérsékelt sófogyasztás (max 3g)
- Mérsékelt alkoholfogyasztás
- Megemelt D vitamin és Ca bevitel
- Testgyakorlás az étvágy növeléséhez
- Ha szükséges segíteni az étkezésnél

TÁPLÁLKOZÁS

Speciális diéták

- Cukorbetegség
 - Szívbetegség
 - Érrendszeri betegségek
 - Vesebetegség, stb
-
- Csak fokozatos és szükséges mértékű változtatás kell
 - Kedvelt ételek átalakítása
 - Technológia változtatás is elég lehet

TÁPLÁLKOZÁS

Táplálkozási problémák

- Szájszárazság (nagy nedvességtartalom, mártogatás)
- Étvágycsökkenés
- Ízérzés változása, csökkenése
- Nyálelválasztás
 - Nyál besűrűsödése: megfelelő folyadékellátás
- Nyelőcső elváltozások
- Agyi törtézés
- Dekubitusos beteg
 - Székerkedési probléma
 - Az arginin, Zn és a nyomelemek segíti a szövetek újraképződését

